

Schengen: Gea u na?

Ina votaziun che dat da patratgar

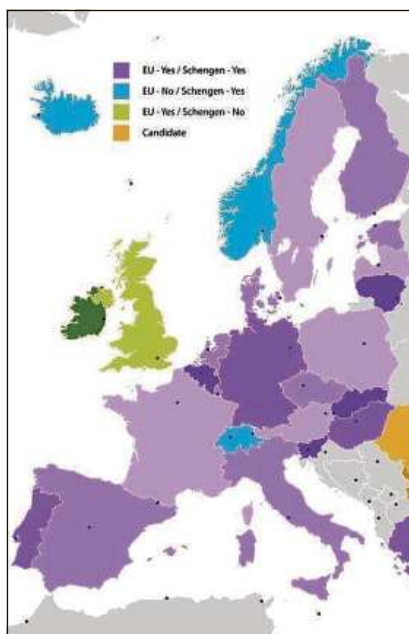
DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Il mund envilgia nossa democrazia directa. Adina puspè leg'ins d'in u l'au-ter pajais che vul per sasez far in'em-prova «sco en Svizra». Ma quai na funcziuna betg adina.**

L'Engalterra, patria da l'Act for a Union of the two Kingdoms of England and Scotland (1707), ha arranschè ils 23 da zercladur 2016 in referendum davart sia appartegnientscha a l'UE: «Remain or leave?» Il Reginam unì ha ditg «leave» cun 51,89% da las vuschs, ma la Scozia e l'Irlanda dal nord han ditg «remain», ed i para adina dapli ch'ins renunzia la fin finala al «Brexit», ubain che l'uniun cun l'Irlanda dal nord gaja en malura. L'UE è numnadamain ina furma nova da regenza surnaziunala cun normas spezialas. La Svizra è stada buna da negoziar cun l'UE in'associaziun senza uniun, ma i manca oramai las qualitäts diplomaticas da l'antierur cuss. fed. Burkhalter; tgi sa sch'il tact da las trais cuss. fed. gida a chattar la storta? Cun las discussiuns senza fin davart «Brexit» na po e na vul l'UE segir far nagina concessiun a la Svizra.

Collavurar stretgamain cun l'UE

Entant aud'ins adina puspè d'umens cun armas che perdan il chau e mazzan gliedud a tozzels. Per exempel avant dus mais en duas moscheas da la Nova Zelanda, in dals pajais ils pli paschaivels dal mund (v. La Quotidiana dals 27 da mars). Il tiradur d'amoc da Christchurch na deriva betg d'in pievel cun nauscha reputaziun; el è burgais d'in'otra democrazia anglosaxona respectada. La votaziun imminente dals 19 na pertutga en emprima lingia betg mo «la directiva da la UE davart las armas», mabain oravant tut «la realisaziun d'ina midada», pia la stipula-

ziun da la directiva relativa en il dretg svizzer. Ma pertge duess ina norma da l'UE entrar en vigur en Svizra, oramai che questa na fa betg part da l'UE? La risposta tuna: «Svilup da l'acquist da Schengen.» Las explicaziuns dal cussegl federal (p. 40) tunan: «Dapi (...) diesch onns collavura la Svizra stretgamain cun ils stadis europeics en il sector da la segirezza e dals fatgs d'asil. La basa giuridica respectiva furman las cunvegnas davart ina participaziun a la collavuraziun da Schengen e Dublin che la Svizra ha concludì cun la UE (...). Il pievel svizzer ha approvà quellas il zercladur 2005. Cun quai ha el er approvà da mintgamai realisar en il dretg svizzer novs svilupps dal dretg cuminaivel (...). Il cussegl federal ed il parlament pon decider en chausa – ed, en cas ch'i vegn fatg in referendum, er il pievel (...). Sche la Svizra na surpiglia u na realisescha betg in tal svilup nov en ses dretg perdan las cunvegnas da

Schengen e da Dublin automaticamain lur vigur legala.» La Svizra è in dals quarter pajais che surpiglian las normas en dumonda senza far part da l'UE; tschels èn la Norvegia, l'Islanda ed il Liechtenstein. «Sche las cunvegnas bilaterals correspundentas crudassan davent avess quai in'entira retscha da consequenzas per noss pajais – en emprima lingia per la segirezza e per ils fatgs d'asil, ma er per il traffic da cunfin, per il turissem e per l'entira economia publica. La polizia e las guardias da cunfin n'avessan (...) nagin access pli als sistems (...) d'investigaziun da Schengen e Dublin (...). En il traffic quotidian da cunfin tranter la Svizra ed ils stadis vischins ed er als eroports vengnissan puspè introducidas controllas da persunas» (pp. 39–40).

Per cunfins averts e guardias armadas

Tgi che di «gea» al dretg d'armas da la UE vul mantegnair il pajais en il spazi da Schengen; lez «garantescha cunfins averts dal Cap Nord a la Sicilia senza lungs temps da spetga», di cuss. guv. Peter Peyer, schef dal departament per giusticia, segirezza e sanadad. «Economiesuisse», «Gastrosuisse» e «Hotelleriesuisse» sustegnan lez «svilup da l'acquist da Schengen», sco era l'Uniun grischuna per artisanadi e mastergn. Il dretg d'armas nov da l'UE ha dal reminent avantatgs. Era las guardias da cunfin en il Grischun ston esser armadas. Impurtant per polizias è il duair, stipulà dal dretg nov, da marcar armas e lur elements; uschia èsi pli lev d'identifitgar ina tala. Tgi che vul cumparar buis mez automaticas cun magasins gronds sto oramai motivar ses gjavisch. «Oz na pon ins betg renunziar a la collavuraziun internaziunala da las polizias. Perquai gie al dretg d'armas nov!» (cuss. naz. Silva Semadeni).